

4

EU OG DANMARK

★	DANSK EU-BESLUTNINGSPROCEDURE	3
	Indledning	3
	Grundig behandling	3
	Tre niveauer	3
	Forhandlingsmandat	3
	Folketingets Europaudvalg	3
★	DANMARKS FIRE FORBEHOLD	5
	Maastricht-afstemningen	5
	Nej-flertal	5
	Det nationale kompromis	5
	Edinburgh-afgørelsen	5
	<i>De fire forbehold:</i>	<i>6</i>
	Unionsborgerskabet	6
	Euroen	6
	Forsvarsforbeholdet	6
	Det retlige forbehold	6
	Ja til Maastricht-traktaten med Edinburgh-afgørelsen	6
★	DANSKE EF/EU-AFSTEMNINGER	7
	Medlemskab af EF	7
	"EF-pakken"	7
	Maastricht-traktaten	7
	Maastricht-traktaten + Edinburgh-afgørelsen	7
	Amsterdam-traktaten	7
	Euroen	8
★	TEORIER OM EUROSKEPSIS	9
	Euroskepsis	9
	Forskellige slags euroskepsis	9
	Definition af suverænitet	10
	EU-initiativer	10
★	DISKUSSION OG DEBAT	11

Danskernes euroskepsis?	11
Nytte?.....	11
Demokrati?.....	11
Suverænitetetsafgivelse?	11
Udvikling i dansk euroskepsis?.....	12
Hvad betyder forbeholdene?.....	12
Hvor længe holder forbeholdene?.....	14
Danmark – ny EU-praksis	14
Er mere demokrati løsningen?	15
Skeptiske danskere?	15
Demokrati-diskussion	16
Voksende euroskepsis?	16
DK og EU – hvad nu?.....	16

★ DANSK EU-BESLUTNINGSPROCEDURE

DIAS 3

Indledning

EU består af 25 nationalstater, der alle har forskellige måder at føre EU-politik på. EU er en særlig international organisation, fordi der er visse dele af EU's lovgivning, der er overnational, hvilket betyder, at denne lovgivning påvirker EU-borgerne direkte. Indenfor det mellemstatslige samarbejde skal den lovgivning, der laves, først godkendes i de nationale parlamenter, før den kan blive indført og implementeret i landene.

Grundig behandling

Når Danmark stemmer for eller imod et forslag fra EU's ministerråd, ligger der en grundig procedure bag. Det er en proces internt i regeringen og i forhold til Folketingets Europaudvalg. Den indebærer et nært samarbejde mellem de forskellige dele af centraladministrationen, hvor Udenrigsministeriet har den overordnede koordinerende rolle. Formålet er at skabe enighed om den danske EU-politik både indadtil i Danmark og udadtil i forhold til forhandlingerne i Bruxelles.

Tre niveauer

Fastlæggelse af regeringens holdning har tre niveauer kaldet EU-koordineringsprocessen:

1. **EU-specialudvalg** (de ministerier, styrelser og i mange tilfælde interesseorganisationer, som normalt har med det pågældende udvalgs sagsområde at gøre)
2. **EU-udvalget** (embedsmænd fra de fagministerier, som er mest berørte af forslagene)
3. **Regeringens Udenrigspolitiske udvalg** (Ministre)

Forhandlingsmandat

Når regeringen er kommet frem til sin holdning, skal ministeren forelægge et såkaldt "forhandlingsmandat" i Folketingets Europaudvalg. Det betyder, at regeringen skal sikre sig, at der ikke er et folketingsflertal imod dets holdning til en konkret sag.

Folketingets Europaudvalg

Folketingets Europaudvalg fungerer på den måde, at det giver "mandat" til regeringens forhandlinger i en konkret sag. I praksis fremlægger ministeren regeringens holdning til et konkret forslag, hvorefter medlemmerne af Europaudvalget har mulighed for at stille spørgsmål og give udtryk for, om de kan støtte regeringens forhandlingsoplæg.

Europaudvalgets sagsområde er sager, der behandles i Den Europæiske Union og WTO og koordineringen af Folketingets behandling af disse sager. Udvalgets medlemmer er sammensat efter partiernes størrelse i Folketinget.

Henvisninger

EU-Oplysningen: <http://www.euo.dk/dkeu/>

Udenrigsministeriet:

<http://www.um.dk/da/menu/EU/DanmarkIEU/DenDanskeEUBeslutningsprocedure/>

★ DANMARKS FIRE FORBEHOLD

DIAS 4

Maastricht-afstemningen

I 1992 stemte et flertal af danskerne nej til Maastricht-traktaten.

Nye traktater, som EU er blevet enige om, skal godkendes eller ratificeres af medlemslandene. Justitsministeriet afgjorde, at Maastricht-traktaten indeholdt afgivelse af selvbestemmelse på områder, der ellers ifølge Grundloven var Folketingets opgave. Hvis Folketinget skal afgive suveræniteten, kræver det ifølge Grundloven et flertal på 5/6 af Folketingets medlemmer eller et flertal i befolkningen. Det skal være 5/6 af Folketingets 179 medlemmer, hvilket vil sige, at mindst 150 af Folketingets medlemmer skal stemme for forslaget. Spørgsmålet kom til afstemning, fordi der ikke var 5/6 flertal i Folketinget.

Nej-flertal

Et lille flertal på 50,7 % stemte d. 2. juni 1992 nej til Maastricht-traktaten, mens 49,3 % stemte for. Det var første gang i EU's historie, at en befolkning vendte sig mod EU på den måde, og der var stor debat om, hvad det betød, og hvad der så skulle ske.

Det nationale kompromis

Syv af de danske partier: Socialistisk Folkeparti, Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre, Centrum-demokraterne, Kristeligt Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Venstre blev enige om det såkaldte nationale kompromis i oktober 1992. Dette kompromis handlede om, at Danmark gik med i Maastricht-traktaten med fire forbehold:

1. Unionsborgerskabet
2. Tredje fase af Den Økonomiske og Monetære Union (euroen)
3. Afgørelser og aktioner på forsvarsområdet
4. Overstatsligt samarbejde om retlige og indre anliggender

Link til det nationale kompromis:

<http://www.euo.dk/dokumenter/traktat/eu/nationalkompromis/>

Edinburgh-afgørelsen

I Edinburgh den 11.-12. december 1992 blev EU-landenes stats- og regeringschefer enige om en sær aftale for Danmark i forhold til EU – den såkaldte Edinburgh-afgørelse.

Her lovede Danmark, at vi ikke med forbeholdene ville hindre de andre EU-lande i et snævrere samarbejde, men at vi ville stå udenfor de fire ovennævnte punkter.

De fire forbehold:

Unionsborgerskabet

Danmark er med forbeholdet ikke forpligtet af unionsborgerskabet og i Edinburgh-afgørelsen understreges det, at unionsborgerskabet giver medlemsstaternes borgere yderligere rettigheder og yderligere beskyttelse, men at det på ingen måde træder i stedet for det nationale statsborgerskab.

Euroen

Danmark holder sig uden for den fælles mønt og de krav til den økonomiske politik, der er knyttet til 3. fase af Den Økonomiske Monetære Union. Danmark vil derfor bevare sine nuværende beføjelser med hensyn til pengepolitik i henhold til danske love og forskrifter, herunder Danmarks Nationalbanks beføjelser i pengepolitiske anliggender. Men Danmark deltager stadig i valutasamarbejdet under Det Europæiske Monetære System (EMS) og er fuldt ud med i anden fase af ØMU'en.

Forsvarsforbeholdet

På forsvarsområdet holder Danmark sig udenfor. Danmark deltager altså ikke i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og aktioner inden for Unionen, som har indvirkning på forsvarsområdet, men Danmark vil ikke hindre, at der udvikles et snævrere samarbejde mellem medlemsstater på dette område.

Det retlige forbehold

Danmark kan ikke godtage suverænitetsafgivelse på det retlige og politimæssige område, men kan deltage på det hidtidige mellemstatslige grundlag. Det betyder, at Danmark ikke kan støtte, at dele af søjle 3 overføres til det overnationale samarbejde i søjle 1.

<http://www.eu-oplysningen.dk/dokumenter/traktat/eu/edinburgh/>

Ja til Maastricht-traktaten med Edinburgh-afgørelsen

Edinburgh-afgørelsen kom til afstemning hos det danske folk, selvom der i Folketinget var 5/6 flertal. Det var vigtigt for politikerne at lade det danske folk tage direkte stilling til sagen. 18. maj 1993 stemte et flertal af danskerne ja til Maastricht-traktaten på baggrund af Edinburgh-aftalen med de fire danske forbehold.

★ DANSKE EF/EU-AFSTEMNINGER

DIAS 6

Medlemskab af EF

Den 2. oktober **1972** var der folkeafstemning om Danmarks medlemskab af De Europæiske Fællesskaber. Spørgsmålet var til folkeafstemning, fordi medlemskab ville indebære suverænitetsafgivelse for Danmark, og der kunne ikke opnås et flertal på 5/6 i Folketinget. Det var dog bestemt, at selvom 5/6 havde stemt for i Folketingssalen, så skulle medlemskabet alligevel til afstemning.

63,4 % af de deltagende vælgere stemte ja til medlemskab af EF, mens 36,6 % stemte nej. Valgdeltagelsen var på 90,1 %.

Danmark blev medlem af EF d. 1. januar 1973.

"EF-pakken"

Den 27. februar **1986** blev der afholdt en vejledende folkeafstemning, hvor vælgerne skulle stemme om spørgsmålet: "*Skal Danmark tiltræde EF-Pakken (Europæisk Fælles Akt)?*" Denne akt handlede om gennemførelsen af Det Indre Marked. Regeringen mente ikke, at det indebar suverænitetsafgivelse, og at man derfor ikke behøvede at følge Grundlovens § 20, men et flertal i Folketinget ønskede at høre befolkningens holdning til spørgsmålet – derfor den vejledende folkeafstemning. Et flertal på 56,2 % stemte ja mens 43,8 % stemte nej. Valgdeltagelsen var på 75,4 %.

Maastricht-traktaten

Den 2. juni **1992** var der folkeafstemning om Danmarks tiltrædelse af Maastricht-traktaten eller Unionstraktaten, som den også blev kaldt. Denne traktat udvidede EU-samarbejdet med en Økonomisk og Monetær Union, en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, retlige og indre anliggender, en social dimension og en styrkelse af miljøbestemmelserne.

Grundlovens § 20 blev fulgt, og 50,7 % stemte nej, mens 49,3 % stemte ja. Valgdeltagelsen var på 83,1 %.

Dermed kunne Danmark ikke tiltræde traktaten.

Maastricht-traktaten + Edinburgh-afgørelsen

Efter nej'et til Maastricht-traktaten blev 7 af Folketingets partier enige om det såkaldte "nationale kompromis", og Danmark fik en sær aftale med de fire forbehold i forhold til Maastricht-traktaten.

Unionstraktaten med Edinburgh-afgørelsen blev derefter sendt til folkeafstemning igen d. 18. maj **1993**, hvor 56,7 % stemte ja og 43,3 % stemte nej. Valgdeltagelsen var på 86,5 %.

Amsterdam-traktaten

Den 28. maj **1998** var der folkeafstemning om Danmarks tiltrædelse af Amsterdam-traktaten. Denne traktat indeholdt bl.a. bestemmelser om beskæftigelse, social- og

arbejdsmarkedspolitik, miljø- og forbrugerbeskyttelse, bestemmelser om ikke-diskrimination samt sanktioner mod medlemslande for overtrædelse af menneskerettighederne. Den indeholdt også nye bestemmelser om EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik, EU's institutioner samt et afsnit, der betød, at nogle medlemslande kan gå længere i samarbejdet, uden alle behøver at være med. Udlændingepolitikken og det civile samarbejde blev flyttet fra 3. til 1. søjle, hvilket aktiverede det danske retspolitiske forbehold. Schengen-samarbejdet blev også indskrevet i traktaterne.

55,1 % af de danske valgdeltagere stemte for traktaten mens 44,9 % stemte imod. Valgdeltagelsen var på 76,2 %.

Amsterdam-traktaten trådte i kraft d. 1. maj 1999.

Euroen

Den 28. september **2000** stemte et flertal af de danske vælgere (53,1 % mod 46,9 %) imod indførelsen af Euroen i Danmark. Valgdeltagelsen var 87,5 %. Folkeafstemningen handlede om Danmarks tiltrædelse af 3. fase af Den Økonomiske og Monetære Union, hvilket bl.a. ville indebære, at den danske krone blev udskiftet med Euroen. Efter afstemningen står Danmark fortsat uden for Euroen, men kronen fortsætter med at være tæt bundet til Euroen gennem fastkurssamarbejdet. Dansk pengepolitik følger altså den politik, der føres af Den Europæiske Centralbank, ECB.

Henvisninger

EU BAGGRUND: "*Danske folkeafstemninger om EU*", Folketingets EU-Oplysning, Nr. 3, april 2002 www.euo.dk

EU-Oplysningen:

<http://www.euo.dk/dkeu/dk/forbehold/>

<http://www.euo.dk/fakta/dk/forbehold/unionsborgerskab/>

<http://www.euo.dk/dokumenter/traktat/eu/nationalkompromis/>

<http://www.euo.dk/dokumenter/traktat/eu/edinburgh/>

★ TEORIER OM EUROSKEPSIS

DIAS 7

Euroskepsis

Euroskepsis er et begreb, der er blevet brugt mere og mere de senere år. Euroskepsis beskriver befolkningernes skepsis overfor eller kritik af hele eller dele af EU-samarbejdet. Først danskernes nej til Maastricht-traktaten og senere franskmændenes lille ja, var de første tegn til EU-politikerne på, at de europæiske borgere ikke var så vilde med EU, som politikerne havde håbet. Der blev straks sat en række initiativer i gang, der skulle forbedre demokratiet, gøre EU mere åbent, mere gennemsigtigt og bringe det tættere på borgerne. EU skulle også blive bedre til at kommunikere med "folket". Disse tiltag har ikke medvirket til at mindske euroskepsissen, og efter franskmændenes og hollændernes nej til Forfatningstraktaten tales der om, at EU er i krise.

Forskellige slags euroskepsis

Med de negative folkeafstemninger om EU tyder noget på, at der er en kløft mellem folket og eliten. Mellem de EU-positive politikere og de mere kritiske befolkninger. Men der er stor forskel på, hvad de forskellige befolkninger er utilfredse med i EU-samarbejdet. Selvom afstemningerne i Frankrig og Holland på papiret handlede om Forfatningstraktaten, tyder meget på, at det i begge lande handlede om meget andet end den. Analytikere mener, at den franske afstemning var et udtryk for mistillid til den siddende regering i Frankrig samtidig med, at begge afstemninger også var en protest mod den store udvidelse af EU i 2004, og en yderligere protest mod flere udvidelser, især mod Tyrkiets medlemskab af EU.

Der er mange teorier om, hvorfor befolkningerne er kritiske overfor EU. Tre hovedtyper er værd at nævne. Disse er meget skarpt sat op, og der kan være mange eksempler på kritikere, hvis skepsis bunder i forskellige blandinger af disse typer eller i helt andre elementer, der ikke er nævnt her.

Nytte: Befolkningerne kan begrunde deres skepsis overfor EU med, at de ikke har økonomisk nytte af EU. Nytte er her hovedsagelig set med økonomiske briller, men der kan også være en skepsis i forhold til, om man har nytte af EU på andre områder end lige det økonomiske f.eks. omkring sikkerhed, uddannelsesmuligheder eller miljøbeskyttelse.

Ideologi: Befolkningernes skepsis kan bunde i en værdibaseret og politisk ideologisk modstand mod EU eller dele af EU-samarbejdet. Det kan være en kritik imod mangel på demokrati, manglende social regulering eller modstand mod den markedsstyrede frihandel, samtidig med, at det f.eks. kan være modstand mod for meget indblanding i sociale eller handelsmæssige anliggender.

Suverænitet: Befolkningerne kan frygte, at deres lands suverænitet og nationale identitet bliver undermineret af EU-samarbejdet, og deres skepsis er derfor suverænitetbaseret.

Definition af suverænitet

Et suverænt land er et land, der har selvbestemmelse over indre anliggender. I EU-sammenhæng forstås suverænitet mere bredt. EU's medlemslande opfattes som suveræne stater, der har valgt at overdrage dele af deres suverænitet til fællesskabet. Denne frivillige overdragelse af suverænitet kan ses som om, at landene har en forventning om, at de gennem EU får større indflydelse, end de ville have haft alene. Et land kan godt være suverænt og alligevel have begrænset handlefrihed pga. politiske og geografiske omstændigheder.

EU-initiativer

Der kan være mange grunde til euroskepsis, hvor de tre ovenstående er typer, som ifølge nogle forskere er centrale.

EU-politikerne har gennem tiden opfattet euroskepsissen på forskellige måder, men hovedsageligt har det handlet om, at der var et demokratisk underskud, lukkede procedurer, og at EU-institutionerne var for langt fra folket. Men der var og er også en opfattelse af, at de europæiske borgere ved for lidt om, hvad der sker i EU, og hvad EU laver, hvilket er forsøgt løst ved, at EU har fået en kommunikationskommissær og har igangsat forskellige initiativer for at sikre større åbenhed, dialog og deltagelse.

Henvisninger:

Debat i Europa:

http://europa.eu/debateeurope/index_en.htm

http://ec.europa.eu/communication_white_paper/index_da.htm

Om suverænitet og suverænitetsafgivelse:

Sørensen, Georg: "Suverænitet: Formel og Faktisk", Fokus, nr. 1 / 1997. Download:
<http://www.dupl.dk/webtxt/Fokus9701.pdf>

★ DISKUSSION OG DEBAT

DIAS 9

Danskerne euroskepsis?

Hvad er det så, danskerne er skeptiske overfor? I 1992 blev det danske nej til Maastricht opfattet som en suverænitetstilsideset skepsis. De danske forbehold var resultater af denne modvilje til at afgive national suverænitet.

Men måske danskerne slet ikke er så store EU-modstandere, som man måske skulle tro. Alt i alt er danskerne faktisk mere positive overfor EU end EU-gennemsnittet.

Nytte?

Danskerne ligger over EU-gennemsnittet i deres vurdering af, om de eller Danmark har fordele af medlemskabet. Altså er danskerne EU-skepsis nok ikke nyttebaseret. Danskerne har også været ganske positive overfor EU's udvidelser og er ikke så meget imod, at det koster EU penge at få de nye fattigere østeuropæiske lande med i fællesskabet.

Demokrati?

Tilbage i 1990'erne var danskerne meget kritiske i forhold til EU's demokratiske niveau, men siden årtusindeskiftet ser det ud som om, at denne værdibaserede kritik af EU er blevet mindre. Danskerne lå i 2004 10 % over EU-gennemsnittet for tilfredshed med demokratiet i EU. Så det ser ikke ud som om, at det er den ideologiske skepsis, der præger danskerne.

Suverænitetsafgivelse?

Når det angår afgivelse af national suverænitet, tyder det på, at danskerne er temmelig kritiske: de ønsker ikke for meget EU-indblanding på nationale politikker. Mange danskere er imod mere overstatsligt samarbejde og en udvikling af en egentlig politisk union.

Udvikling i dansk euroskepsis?

Fra begyndelsen blev Danmarks medlemskab af EF begrundet med økonomiske interesser. Danmarks store eksport til Storbritannien skulle sikres, og da briterne blev medlem af EF, valgte danskerne også at melde sig ind.

Danskerne er gennem årene blevet mere positive overfor det europæiske samarbejde, og hvad angår støtte til medlemskabet af EU, er tilfredsheden blandt danskerne høj i forhold til EU gennemsnittet (Eurobarometerundersøgelser). Men danskerne er stadig kritiske overfor EU, hvilket sidst blev understreget ved Euro-valget i 2000.

Meget tyder på, at danskerne er kritiske overfor suverænitetssafgivelse, hvilket bl.a. viser sig ved, at danskerne er kritiske overfor Europa-parlamentets voksende indflydelse. Danskerne er altså nok ikke så kritiske overfor EU's demokrati, men til gengæld har de meget imod, at Danmark mister national selvbestemmelse.

Hvad betyder forbeholdene?

De danske forbehold diskuteres ofte. Der er delte meninger om, hvad de betyder for Danmark, om vi skal have dem afskaffet, og hvornår de eller enkelte af dem skal til folkeafstemning igen.

De danske forbehold har efterhånden en del år på bagen, og EU-samarbejdet har i den forløbne tid udviklet sig meget. Da forbeholdene blev forhandlet på plads i 1992-93 var der ingen, der kunne forudsige, hvordan verden og EU nu ser ud.

ØMU-forbeholdet:

12 lande har nu indført Euroen som møntfod. Danmark understregede igen i 2000, at vi ikke ville have den fælles mønt, men Danmark har hele tiden været med i 1. og 2. fase af unionens økonomiske og monetære politik. Den danske krone følger i dag Euroen, ligesom vi i gamle dage var bundet 100 % op på den tyske D-mark. Derfor mener nogle analytikere, at det er ærgerligt, at Danmark ikke bruger sin mulighed på at få indflydelse på den økonomiske politik, men danskerne har valgt, at de vil beholde deres danske krone.

Forsvarsforbeholdet

Op til Maastricht-afstemningen blev der talt meget om, at der ville komme en Europahær, som ville medvirke til militær oprustning og magtkampe i verden. Tiden har vist, at den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik ikke er gået i den retning. EU samarbejder om krisestyringsopgaver og fredsbevarende opgaver som følge af Petersberg-opgaverne (se FUSP og ESFP modulet "EU og sikkerhed"). Disse opgaver har været områder, hvor Danmark igennem FN og NATO har haft tradition for at være aktive og have stor erfaring. Danmark står udenfor, når EU planlægger og udfører denne slags opgaver.

Nogle analytikere mener, at forsvarsforbeholdet kan skade Danmarks rolle i NATO. Samarbejdet mellem NATO og EU bliver stadig tættere, og ifølge disse analytikere kan Danmark risikere at blive udelukket fra dele af NATO-samarbejdet.

Forsvarsforbeholdet diskuteres meget i disse år, men danskerne har valgt at stå udenfor det europæiske forsvarssamarbejde, og det er ikke til at sige, hvornår en ny folkeafstemning vil vise, om danskerne stadig ønsker forbeholdet.

Det retlige forbehold

De retlige anliggender i EU er et af de områder, der udvikler sig mest i disse år. Det danske forbehold blev i 1993 begrundet som et forbehold overfor det overstatslige politisamarbejde. I dag foregår dette samarbejde på mellemstatsligt niveau, hvor Danmark deltager, mens områder som udlændingepolitik og civile retlige spørgsmål nu er overstatslige, og Danmark derfor står udenfor. Danmark kopierer det meste af den politik, der besluttet på disse områder, men har ikke indflydelse på beslutningsprocessen.

Samarbejde om bekæmpelse af terrorisme, handel med kvinder og børn og organiseret kriminalitet er områder, der ikke var på dagsordenen i samme grad i 1990'erne. Nu mener mange, at det er områder, hvor en fælles europæisk politik er nødvendig, og udviklingen går i retning af, at der vil blive indført flere flertalsbeslutninger for at sætte fart på politi- og retssamarbejdet. I så fald vil Danmark stå udenfor disse beslutninger.

Unionsborgerskabet

Dette forbehold har på sin vis ophævet sig selv, da der i Amsterdam-traktaten blev indskrevet en bestemmelse om, at unionsborgerskab kun er supplerende i forhold til nationalt statsborgerskab. Det giver rettigheder, men det hverken ophæver eller står over det nationale statsborgerskab.

Henvisninger

DUPI-tekst fra 2000: <http://www.dupi.dk/fmp4.0/web/1225.html>

EU-Oplysningen: <http://www.euo.dk/spsv/off/dk/>

Hvor længe holder forbeholdene?

Forbeholdene har nu holdt i over ti år. Euro-forbeholdet blev afprøvet i 2000, og danskerne ville beholde den danske krone. Mange politikere vil gerne af med forbeholdet, men efter 2000-afstemningen har der været en klar opfattelse af, at danskerne ikke er villige til at opgive forbeholdene. Den danske regering med Anders Fogh Rasmussen i spidsen har meldt ud, at der ikke kommer afstemning om forbeholdene før, der er kommet en afklaring med hensyn til Forfatningstraktaten. Fogh har udtalt, at der vil gå en "rum tid" før et dansk opgør med forbeholdene, hvilket måske betyder, at det først bliver efter næste Folketingsvalg, som senest kommer i 2009.

Der er blevet talt om at lave en afstemning om det retlige forbehold, hvor Danmark kunne bevare sin stramme udlændingepolitik, men alligevel deltage i EU's retlige samarbejde. Men dette bliver nok heller ikke aktuelt lige med det samme.

I den Forfatningstraktat, der nu er meget tvivl om, var der en mulighed for, at Danmark – med en folkeafstemning – kunne lave det retlige forbehold om til en slags "tag-selv-ordning". På den måde ville regeringen og Folketinget have mulighed for at tage stilling fra sag til sag, hvorvidt Danmark ville være med eller ej. Måske satser den danske regering på, at den mulighed stadig bliver mulig, og Danmark ad den vej kan undgå at stå helt udenfor det EU-retlige samarbejde.

Danmark – ny EU-praksis

Danskerne startede en bevægelse, hvor de store stærke lande kan fortsætte udenom de små, mener Marlene Wind (Ph.d. og lektor i international politik med speciale i EU ved Københavns Universitet)¹.

I et samarbejde som EU har små lande mulighed for at få større indflydelse, end de ellers ville have haft. I det internationale system har det oftest været de store lande, der styrede "spillet" og førte magtkampe, mens de små lande bare måtte indrette sig og gøre sig så lidt bemærket som muligt. I internationale organisationer har de små lande som sagt mulighed for at øve indflydelse på de fælles politikker, og på hvordan samarbejdet skal udvikle sig. Med danskernes nej til Maastricht-traktaten og derefter de fire forbehold var Danmark med til at skabe en ny praksis i EU, der gjorde det muligt for nogle lande at holde sig ude af dele af EU-integrationen, mens de andre lande kunne fortsætte. Siden da er der blevet talt meget om et EU i flere hastigheder, hvor nogle lande kan gå videre i integrationssamarbejdet, mens andre kan gå langsommere frem eller måske holde sig helt ude. Nogle mener, at dette er ganske rimeligt, da de ikke mener, at enkelte lande skal holde de andre tilbage, mens andre frygter, at det vil splitte EU og skabe A og B hold, som kan betyde, at det igen bliver de stærke magter, der styrer spillet og de mindre stærke, der bare må følge trop eller helt holde sig ude.

¹ http://www.europa-kommissionen.dk/presse/europa/oktober_2002/eu_aad_den_danske_selvgodhed/

Er mere demokrati løsningen?

Danskerne satte sammen med franskmændene demokrati på dagsordenen. Men er mere demokrati løsningen?

Måske er de europæiske borgere ikke så kritiske overfor EU's demokrati, som det er blevet tolket af EU-politikerne. Der er store forskelle i de forskellige lande og i forskellige befolkningsgrupper på, hvad folk er skeptiske overfor i forbindelse med EU-samarbejdet. Nogle synes udviklingen går for hurtigt, andre at EU bliver for stort og ineffektivt med de mange udvidelser; nogle synes at EU blander sig i for mange ting, der burde forblive nationale politikker, mens andre mener, at EU har for få sociale tiltag, og at EU burde gribe mere ind, hvad angår sociale og arbejdsmarkedsrettigheder.

Skeptiske danskere?

At danskerne har fået et ry som nogle af de mest kritiske europæere er ikke så mærkeligt, men noget kunne tyde på, at når andre lande spørger deres befolkninger, så er EU-entusiasmen også begrænset her.

Men måske er danskerne særligt kritiske? Den danske udenrigsminister Per Stig Møller sagde i en tale (ved Europa-parlamentsvalgkonferencen i København, den 30. april 2004²), at danskerne er skeptiske overfor autoriteter, og at det er en demokratisk sund skepsis.

Man kan mene, at det er en vigtig del af demokratiet at tage stilling og ikke bare stole på politikernes ord, og det har da også vist sig, at danskerne har været umådelig kritiske overfor deres folketingspolitikere. Danskerne er generelt positive overfor internationalt samarbejde, og et flertal synes også, at EU-medlemskab er en positiv ting. Mange er måske kritiske overfor, hvilke skjulte dagsordener der evt. ligger bag EU-politikernes store ord og visioner.

² <http://www.um.dk/da/menu/EU/DanmarkIEU/Taler/>

Demokrati-diskussion

Ud fra et demokratiperspektiv kan man mene, at mange af de EU-spørgsmål, danskerne har haft til folkeafstemning, har været ret indviklede, og det har været svært at finde helt præcis ud af, hvad disse nye traktater og valutasamarbejdet ville/vil betyde for danskerne. Måske man derfor med rette kan sige, at det er en sund skepsis hellere at sige nej end ja til noget, man ikke ved, hvad er.

Ud fra et perspektiv om repræsentativt demokrati, kan man argumentere for, at politikerne netop er valgt ind i Folketinget for at tage stilling til den slags svære og indviklede spørgsmål. De får penge for at repræsentere vælgerne og for at bruge tid og kræfter på at forstå den slags.

Samtidig kan folkeafstemninger være med til at gøre folk mere interesserede i emnerne, og de tvinger måske også politikerne til at tage befolkningernes meninger alvorlige. Man får hørt befolkningen om deres holdning til sagen, samtidig med at man måske får en mere vidende og deltagende befolkning.

Man siger, at danskerne er nogle af de europæere, der har mest viden om EU, men det er ikke bevist, at mange folkeafstemninger betyder, at folk får mere viden om emnerne. Det er nemlig ikke sikkert, at det faktisk er EU-politik, der diskuteres op til folkeafstemninger. Nogle folkeafstemninger ender med at være meget nationale. Man taler nogle gange om det, der kaldes protest-valg, hvor befolkningerne vælger at straffe den siddende regering ved folkeafstemningen, frem for at give deres mening til kende med hensyn til det EU-spørgsmål, der er til valg. Dette kan igen være et resultat af, at den slags spørgsmål kan være enormt indviklede, og borgerne simpelthen vælger at tage stilling til noget andet, når de bliver spurgt.

Voksende euroskepsis?

Noget tyder på, at danskerne faktisk er blevet mere EU-positive med tiden, hvorimod et land som Frankrig, der har været med fra starten, oplever voksende euroskepsis i befolkningen. Også i andre lande som Holland og Belgien, hvor befolkningerne ellers har været positive overfor EU, ser det nu ud som om, at de er mere kritiske. Efter de to nej-afstemninger i Holland og Frankrig taler man om et EU i krise, hvor kløften mellem EU-borgerne og EU-politikerne måske er blevet for stor. Tænkepausen bliver derfor brugt til at lave dialog, debat og demokrati – initiativer. Befolkningerne skal høres, EU skal debatteres, og EU skal blive bedre til at kommunikere med og lytte til borgerne. Spørgsmålet er så om, disse initiativer hjælper, eller om befolkningernes euroskepsis er kommet for at blive? I det sidste tilfælde kan man så spørge om, hvad en voksende euroskepsis kommer til at betyde for det europæiske samarbejde?

DK og EU – hvad nu?

Spørgsmålene er mange, både hvad angår det europæiske samarbejde generelt, og især hvad angår Danmarks rolle i EU. Danskerne er blevet mere positive overfor EU. I Danmark diskuterer man i hvert fald ikke længere, om vi skal være med i EU eller ej; diskussionen går mere på, hvilken rolle Danmark skal spille, hvilke mærkesager,

Danmark skal forsøge at markere dig på, og på hvilke områder Danmark skal blive ved med at stå udenfor.

De danske forbehold ser ud til at holde nogle år frem, og det bliver spændende hvor længe. Fremtiden vil vise, hvilke ændringer der kommer til at ske i den danske politik i forhold til EU. Måske bliver danskernes skepsis større og mere udtalt i de kommende år, men der kan også ske det, at danskerne efterhånden er kommet til/ kommer til at holde mere af EU. Måske kommer danskerne engang til at anse EU mere som et "folkets projekt" end et "eliternes projekt".

Henvisninger

Grøn, Caroline & Klauman, Anna de & Vestergaard, Anne Mette: "*Kronisk syg? – EU, borgerne og demokratiet*", 2006, EU's dilemmaer, DIIS, www.diis.dk

Sørensen, Catharina: "*Elsker, elsker ikke? – euroskepsis i forandring*", 2006, EU's dilemmaer, DIIS, www.diis.dk

Udenrigsministeriets hjemmeside: <http://www.um.dk/da/menu/EU/>

Borgernes Dagsorden: www.borgernesdagsorden.dk

Folketingets EU-Oplysning: www.euo.dk

EU: www.europa.eu